

[7:]

POTREBA ŠTEDNJE U DOMAĆINSTVU

Prošlo je vreme velikih i čestih zarada, »ludih para i još luđih šććara«, i jedino još pomoći Ńtednje u porodici, u domaćinstvima, procenat uloga u našim Ńtedionicama mogao bi se popeti na zavidnu visinu. A baŃ tu, u našim domaćinstvima ne Ńtedi se čak ni onda kad bi se bez velikih teŃkoća, često bez najmanjeg odricanja moglo Ńtediti i na taj naćin vidno pomoći stvaranju naših nacionalnih kapitala.

Za dokaz da je apsolutno taćno, uzmimo jedan od najnepobitnijih primera: *Listu ratnih bogataŃa* ... Setimo se njihovog blagostanja iz 1919. i 1920. godine, pa da uporedimo sa njihovim današnjim stanjem ... Brzo ćemo se uveriti da nije uzalud rećeno: »kako doŃlo, tako proŃlo«! ... Malo ih se odrŃzalo u nekadašnjem sjaju; većina već odavno grca u dugovima. Jedna po jedna dragocenost tone u nezajaŃljive sefove zaloŃnih banaka, odakle se teŃko vraća na beo dan ... Zar je ćudo onda Ńto se broj siromaŃnih stalno povećava, a srazmerno s njim i broj samoubistava zbog bede i nemaŃtine? ...

Zato prvo pravilo iz nauke o Ńtednji danas, trebalo bi da bude: *Odreci se luksuza!* ... Ovo bi kao kakvo »Vjeruju« trebalo da visi u svakoj kući. I već samim tim mnogo bi bilo ućinjeno. Jer Ńtediti se mora i moŃe na svemu: na odelu, na piću, pa čak i na jelu. Ne moŃemo svi imati penziju kao u Radoja Domanovića prići; ni nasleđa kao u prićama za decu ... A osvrnimo se ćaskom baŃ i na one koji su neŃto nasledili. Ńta je bilo s tim nasleđem? ... Da li su ga u toku Ńivota saćuvali? ... Obićno – ne ... PreŃlo na tuđe ime – ako je kuća; okrnjeno – ako je gotovina! ... »LakŃe je steći nego saćuvati«, – poniklo je iz dubine mudrosti narodne.

Ńto se nas, Jugoslovena tiće, mi vrlo dobro znamo kako igraju Indijanci, ali još uvek ne znamo kako Ńtede Francuzi! ... Niti pokazujemo kako interesovanje za to, i ako tu ima veoma interesantnih stvari, u ćitavom tom problemu o Ńtednji. Kod nas, razume se, jer kod njih taj problem odavno viŃe ne postoji. On je tamo reŃen nekako sam od sebe, na najsrećniji naćin. Biti Ńtedljiv, to u Francuskoj znaći – biti ćovek, a kod nas? – Ńtedljiv ćovek identifikovan je sa Ńkrćicom. I još neŃto, Ńto na prvi pogled izgleda nemoguće:

[8:]

tamo Ńtedi Ńena! ... Na prvom mestu Ńena. Tako je bilo i kod nas do rata, pa i za vreme rata. Danas je već drukćije ... Ńivimo u jednom haotićnom dobu kad gost, lekar ili kakav poslovan ćovek koji prvi put ulazi u kuću, oslovljava sluŃavku kao gospođu, ili gospođu, ako je slućajno kakva skromna Ńena, kao sluŃavku ... Da i ne pominjem daktilografkinje i niŃe ćinovnice koje su na poslu luksuznije odevene od mnoge ministarke na kakvom obićnijem prijemu. Za ovo su, razume se, krivi Ńefovi koji su dopustili da se naredba o skromnim crnim kećeljama za rad onako brzo izigra. A Ńta tek da kaŃemo za muŃeve koji svojom Ńenama ne odobravaju saradnju u humanim i prosvetnim druŃtvima, a dopuŃtaju im, često bez ikakvog opiranja, da zadovoljavaju bezumne kaprice mode! Da se oblaće u najluksuznije toalete, bez obzira na druŃtveni poloŃaj i izgled domaćeg budŃeta! ...

Mi još nikako nismo svesni da i najmanja rezerva stvara veliko zadovoljŃstvo, a biti zadovoljan sobom, zar to nije bar polovina sreće u Ńivotu? ... DanaŃnja Ńena, pod okolnostima koje sama stvara, nema uslova za sreću ... ona nije zadovoljna – u većini slućajeva – ako njena kolekcija haljina ne dostiŃe tuće, a ja tvrdo verujem da su naŃe staramajke u koŃuljama od lanenog platna koje su same tkale i godinama nosile, bile daleko srećnije i dostojanstvenije od nas ... Mnoga danaŃnja Ńena u koŃuljici od »krepdeŃina«, haljini od »krepŃatena« i kaputu od »krepromena« nije niŃta drugo do

igračka u ekonomski snažnijim rukama. A baš danas, žena bi trebala da bude, ne samo etički čistija, već i jača. Naročito *žena-mati* trebala bi već jednom da uvidi: da je luksuz glupi posleratni багаž, a štednja jedini uslov i osnov svakog napretka u porodici i društvu.

Setimo se bar danas ćemera u naših dedova i zavezaka u naših baka ... Otac mi je pričao da je njegova mati u svako bolje izveženu čarapu po dukat metala, slagala u starinski šareni orman i zaključavala! Time se on docnije školovao ... Danas imamo štedionice; treba još samo dobre volje. Ili bolje reći, malo manje haljina i bezbrojnih, a sasvim nepotrebnih ešarpi, kojima se naše žene upetljavaju i kuvaju u njima u po leta samo zato što su »moderne«, zaboravljajući sasvim da one nisu pravljene za našu klimu! ... Malo skromniji izlasci; malo ekonomičniji ručkovi i – naša starost, ili školovanje našeg deteta biće obezbeđeno.

Još pre 15 godina jedan međunarodni kongres u Milanu utvrdio je za dan štednje 31 oktobar. Bogat jesenji dan; doba svršene berbe i punih ambara. Šta su oni time hteli? ... Šta je to imalo da znači? ... Štedeti onda, kad se ima od čega, i dok se ima od čega ... Od minimuma se ne može odvojiti, ali se zato od 2000 mesečnog prihoda može i mora odvojiti za uložnu knjižicu bar 50 dinara. To nije mnogo, ali narodna mudrost kaže: »Zrno po zrno – pogača, kamen po kamen – palača!« ...

[9:]

Setimo se opet zavezaka u naših starih, pa zađimo po gradu u kome živimo ... Svaki ugao kafana; svaka treća radnja »bife«, gde se ispija zdravlje, a često i sreća cele porodice! ... Nije ni malo teško naći tu oca porodice koji redovno ispija trećinu, pa čak i polovinu celokupne svoje zarade! Da i ne govorim o najgorim slučajevimja, kad ni celokupno imanje ne zalegne za dugove napravljene u piću. Isto tako na slavama i preslavama u selu, na parastosima i daćama, dalo bi se mnogo i mnogo uštediti, napočito na piću. Tada se ne bi moglo dogoditi, da se na parastosu zapeva pesma »koju pokojnik voleo«, ili da se zaigra kolo još na »trećini«, na veliki užas ožalošćenih! ... Može se slaviti, može se čak i piti, ali umereno i dostojanstveno. I baš ta umerenost, *umerenost u svemu* – to je najlakši i najsigurniji put ka štednji ... Poređenje se neumitno nameće i ja se opet sećam Francuza koji često piju, ali se – ne opijaju! Moglo bi se čak reći da oni redovno piju, ali uvek manje količine i to upola razblažene vodom. Čaša-dve uz ručak, tako isto uz večeru, razblaženog seljačkog vina, koje je tamo veoma jeftino, predstavlja deo obroka, »sledovanje«, koje se podrazumeva i ne unosi u hotelski račun. To se čak smatra kao dug prema otadžbini koja je pretežno vinogradarska zemlja. Nije, dakle, ni malo slučajnost što u Viši-u, najboljoj francuskoj banji za lečenje organa za varenje, naročito jetre, ima pet šestina stranaca, a tek jedna šestina domorodaca! ... I isto onako kao što neće mnogo baciti na sebe – jer je Francuskinja više čuvena po ukusu i eleganciji kojom jednu haljinu nosi, nego po raskošnosti, – ona neće baciti ni u sebe. Nemaju one »Slatinskih tableta« za mršavljenje, niti će im one ikad biti potrebne, jer njihova kujna predstavlja vrhunac umešnosti – i umetnosti u isti mah. Sa četvrt kilograma čistog mesa, i još toliko kostiju, spremiće one ručak za šest osoba, da sve bude ukusno, i da svi budu siti. Sasvim siti, ali ne od krmnadli i paprenih đuveča, već od raznovrsnog zelenja koje one na brzinu, na umetnički način sprema i serviraju.

U poslednje vreme, na veliku sreću naših skromnih budžetskih prilika, prvo veliki hoteli gde otedaju stranci, a potom naše mondenke željne vitke linije, počele su da uvode ovu mnogo zdraviju i jeftiniju kujnu. Nisam sigurna da će ona mnogo pomoći našim, od raznih podvaraka i sarmi otečenim jetrama, ali jedno je izvesno: našim smanjenim приходima zacelo će dobro doći. Naročito sad, kad meso bezrazložno poskupljuje, a najlepše povrće prodaje seljak u bescenje. Za našu kujnu potreban je bez malo samo novac; za francusku i umešnost, i veština. Veština da se iz najjeftinijeg materijala izvuče maksimum raznovrsnosti, i hranljivosti, pre svega. Na ovaj način, uvođenjem ove blage, skoro dijetalne kujne, postiglo bi se mnogo

[10:]

u zdravstvenom a istotako i materijalnom pogledu. Ušteda bi bila nesumnjiva, jer umesto da date 30 dinara za ručak, mogli biste dati 20, pa čak i manje. Razume se, da ovo važi samo za varoš, jer se naš seljak i ovako odveć dijetalno hrani, naročito leti, pre »zimine«.

A šta tek da kažemo za naše haljine, za te tanušne i prolazne krpe čiji život ugrine kat-kad s jednom modom! ... Stranci znaju da se naša žena veoma elegantno i ukusno oblači. I to je lepo. Ali oni isto tako znaju već i to, po sve većoj tražnji kredita sa strane i po našim lepim i ukusnim domovima koji, jedan po jedan, prelaze u njihove ruke – da su naši muževi prezaduženi! ... A to, priznajmo, nije ni malo lepo. Tim pre što je naša žena jedna od najlepših na svetu i samim tim luksuz joj je apsolutno nepotreban. Mi imamo seljačko platno koje se prodaje po šest ili osam dinara metar – kako u kome mestu, – a kupujemo kojekakve »kretone« ili »kristale« koje nesmemo čestito u vodu da zamočimo, iz straha da ne izgube boju i sjaj! Zar jedan letnji »kostim« od dobro ubeljenog i izglačanog seljačkog platna nije bar dva put lepši, a bar deset puta trajniji od neznam kakog stranog »pike«-a ili »paname«? ... I, što je najvažnije, bar pet puta jeftiniji! ... Ovo je naša građanka već uočila, i pravo seljačko platno sve više i više se traži. Isto tako i narodni vez, naročito starinski, neobični motivi koji počinju da ukrašavaju našu novu »garderobu«, jer je to postalo moderno. Ali ta moda nije, nažalost, potekla od nas; nju su iz naše zemlje prenele strankinje, naročito Čehinje. Probrale i pokupovale po našem Primorju najređe i najlepše primerke starinskih vezova, prenele u Pariz i lansirale. I da nije onih malih dveju vitrina u našem paviljonu na izložbi u Parizu, koje je izložilo Kolo srpskih sestara, ne bi trebali da se čudimo ako bi u kom pariskom magazinu, ispod kakve lepe haljine od našeg seljačkog platna izvezene našim narodnim motivima, našli tablu sa natpisom: Izrađeno u Čehoslovačkoj! ... To naše narodno blago, kome se danas dive i kopiraju ga u milione primeraka u Parizu, Londonu i širom cele Amerike, skoro je prezreno kod nas! ... I to baš u mestima gde je poniklo! ... Naša seljanka ima danas svoju modu, glupu poluvarušku modu koja je pravi smešnom, jer nije pravljena za nju, za njenu krupnu i snažnu figuru. Ona zna za svilene čarape koje su preskupe i za varošanku, a kamoli za seljanku, jer na njenim širokim i rapavim stopalima odmah prsnu; za puder i šminku koji se na njenom preplanulom licu istope i sliju u jednu nemoguću, vašarsku, skoro klovnovsku boju! ... Nju se ne tiče ni grad, ni poplava; ona se odvikla od razboja i preslice i jedino još Ženska podružina ili Zadruga ako je vrati njima, ako je natera opet da snuje i da tke. A to bi bila velika sreća za domaću radinost; velika dobit za uzanu seosku kesu, a samim tim i za štednju. Velika dobit danas za sve, sem za Kolo sestara čiji bi kostimi, požuteli već od znoja i mnoge upotrebe, izgubili odjednom svoju antičku vrednost i sve i oso

[11:]

bine retkosti. Ali prema milionskoj šteti koju pretrpi seljak izdajući s mukom zarađeni novac za razne »musline« i »krepdešine«, odveć slabe za preskakanje jarkova i vrljika; odveć tanke da bi ukusno obvili snažne figure kopačica i, povrh svega, *odveć skupe u poređenju sa domaćim platnom*, – ova šteta koju bi pretrpele naše žene iz Kola sestara bila bi odveć mala i, sigurno, sa zadovoljstvom podneta.

Modernim nameštanjem stanova može se takođe mnogo uštediti. Nekada je bio običaj da iole bogatija devojka odnese uz miraz i nameštaj za tri sobe: spavaću, salon i trpezariju! ... Danas će jedna moderna devojka odneti samo jednu sobu, t. j. nameštaj tako vešto kombinovan da služi za sve tri, a stane u jednu jedinu sobu. Razlika u ceni za stan od jedne ili tri sobe, nije tako neznatna da o njoj prilikom kupovine nameštaja ne treba povesti računa. To je suma od nekoliko stotina, pa možda čak i čitavih hiljadu dinara mesečno što bi, redovno odneto u štedionicu za nekoliko godina predstavilo čitavo jedno osiguranje. Jedna ukusna sofa od 120 cm širine, dve fotelje za rasklapanje i jedan

pravougoni sto, tako isto za rasklapanje, mogu idealno da posluže kao spavaća soba, salon i trpezarija, i ako sve to ne košta više od šest hiljada dinara, računajući tu i kombinovani ormar koji služi za odelo, i za knjige, ili srebrno posuđe, prema mogućnostima ili nahođenju. Znam mnogo skromnih žena koje su ovako uštedele znatne sume novaca, a poznajem lično jednu poštarku koja je samo na ovaj način za desetak godina stekla svoju malenu, ali slatku kućicu koja se u zelenilu predgrađa i danas beli, kao kocka šećera ...

Može se štediti još na jedan način, na prvi pogled beznačajan, a to je – na *izlascima*, pogotovu ako to postane navika. Ljubav za domaće ognjište, za svoj kutak gde ćete dočekati svoje prijatelje sa malo troška, ali mnogo srdačnosti, doneće dve koristi: uštedu u novcu i ugled koji ćete steći kao retko predusretljivi domaćini. Ma kako skromno posluženje da ponudite, budite uvereni da će ono biti, ne samo jeftinije, već i mnogo prijatnije nego neznam kakav ručak u kafani, u atmosferi zagušljivoj i odveć bučnoj za intimne razgovore.

Jedino na taj način, *štednjom na svemu*, procenat uloga u našim štedionicama popeo bi se na visinu koju bi, s obzirom na bogatstvo zemlje, trebao da ima. Jedino na taj način, štednjom svih građana, postiglo bi se stvaranje naših nacionalnih kapitala, koje treba da imamo i koje moramo imati danas da bi bili dostojni naše prošlosti.

Višeslava M. Đuričić, Beograd